

Wij weten van wijken

Basisscholen aan de slag met actuele vraagstukken in hun omgeving

Blauwdruk voor educatieve projecten vanuit samenwerking van basisscholen en gemeenten

Educatiepunt

TECH
YOUR
FUTURE

Centre of Expertise TechniekOnderwijs

provincie Overijssel

Colofon

Uitgave

Provincie Overijssel i.s.m. Educatiepunt en TechYourFuture

Datum

november 2021

Dtp

NU reclame

De kracht van samenwerking

In Overijssel werken we aan ambitieuze, maatschappelijke doelen op bijvoorbeeld het gebied van energie, klimaat en de circulaire economie. We willen zo fijn mogelijk kunnen wonen, leven en werken, nu en in de toekomst. Bij het realiseren van de doelen ontstaan mooie kansen voor scholen. De omgeving van de school is een aansprekende plek voor leerlingen om te leren! Gemeenten werken graag met scholen samen aan het vormgeven van educatieve projecten.

Leerlingen kunnen vanuit hun belevingswereld meedenken en creatieve ideeën inbrengen. Welke vragen roept een bepaald maatschappelijk doel of thema bij de leerlingen op, en hoe zouden ze de vragen willen onderzoeken? Via actieve werkvormen kunnen leerlingen in de projecten kennismaken met onderzoek, wetenschap en technologie (W&T). Ze leren over ontwikkelingen in hun omgeving en raken meer betrokken. Via de leerlingen worden ook ouders bereikt en geïnformeerd. Voor gemeenten is dat interessant omdat zij op deze manier nieuwe of meer gezinnen kunnen bereiken.

Bij de projecten kunnen gemeenten ook in heel praktische zin helpen. Bijvoorbeeld door prikkelende vragen in te brengen, opdrachtgever te zijn, gastlessen te geven, contacten te leggen voor excursies in de wijk of door materialen in te brengen.

Een mooie lokale samenwerking draagt bij aan verbinding in de wijk, en biedt een prachtige kans om de denk-, doe- en innovatiekracht van leerlingen in te zetten!

Provincie Overijssel

“Als kinderen in een project mogen meedenken over ontwikkelingen in hun eigen wijk dan wordt het leren betekenisvol. Het is belangrijk dat kinderen participeren in thema's die invloed hebben op hun leven. Hierdoor groeit hun verantwoordelijkheidsgevoel. Dat vind ik heel waardevol.”

Remy Maatman, locatiedirecteur bij Dr. Schaepmanstichting Katholiek basisonderwijs Hengelo

“Waarom zou je kinderen niet mee laten denken over grote mensen onderwerpen? Ze stellen vaak heel mooie vragen over het ‘waarom’ en ‘waarom niet’. Dat helpt ons echt.”

Marco Lode, procesregisseur Nijverheid Aardgasvrij, gemeente Hengelo

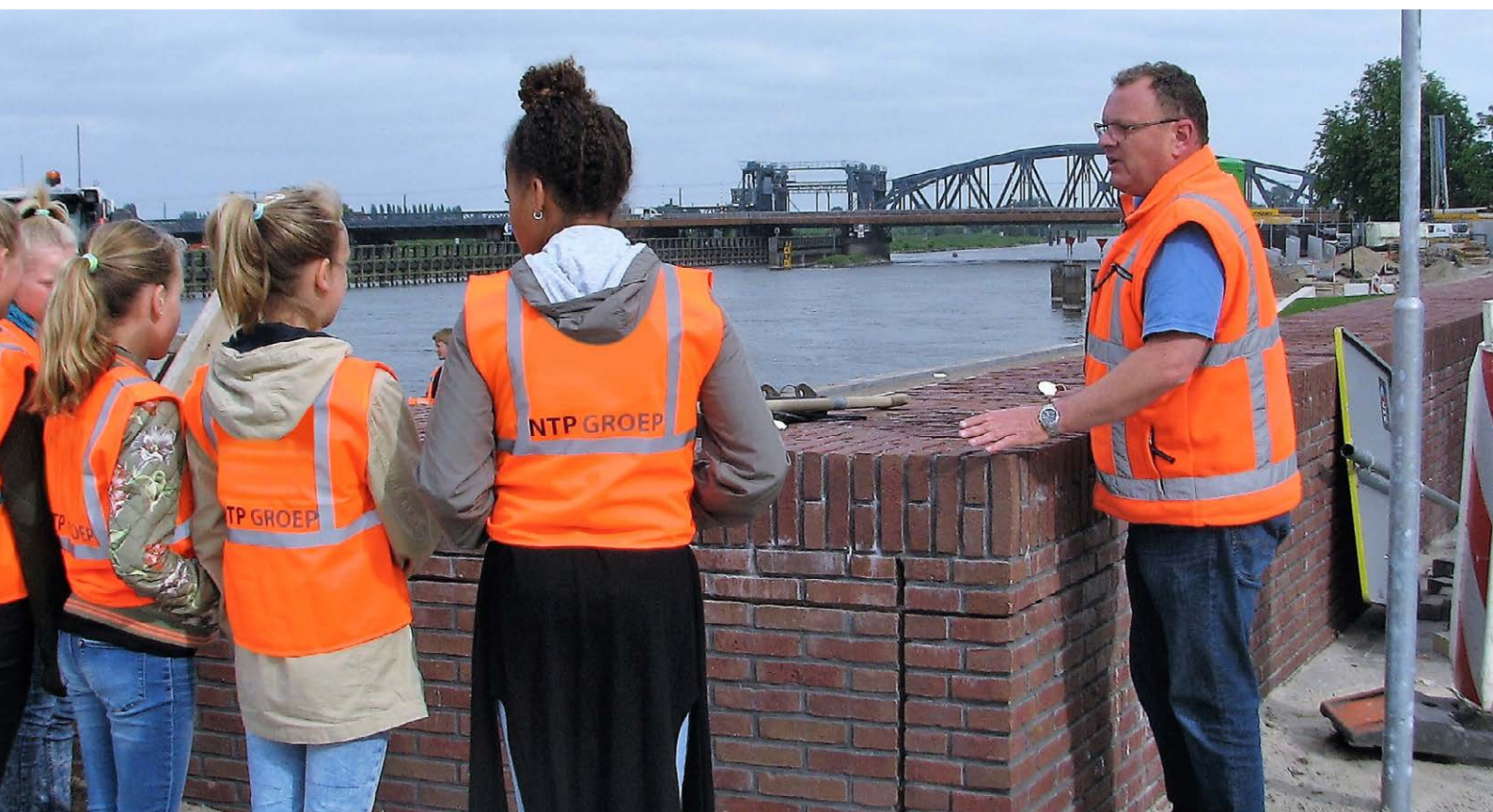
Inleiding

Deze blauwdruk is ontwikkeld om basisscholen en gemeenten inspiratie en ondersteuning te bieden bij de ontwikkeling van educatieve projecten over actuele vraagstukken in de samenleving. De blauwdruk laat zien via welke concrete stappen leerkrachten en een projectleider van een gemeente de samenwerking kunnen opbouwen en hoe ze samen een succesvol project kunnen realiseren. De projecten kunnen klein of groot zijn en dus weinig of juist wat meer tijd vragen bij de ontwikkeling en uitvoering. De betrokkenen kunnen hier zelf keuzes in maken die passen bij hun mogelijkheden én bij de waarde die ze willen realiseren.

We werken vijf stappen uit:

1. Ontmoeting & elkaar leren kennen
2. Inhoudelijke verkenning
3. Het ontwerpen van het project: inhoud, vorm, didactiek en verbinding met buiten
4. Een succesvolle uitvoering
5. Afronding, evaluatie en vervolg

De blauwdruk is in opdracht van de provincie Overijssel ontwikkeld door het Educatiepunt in samenwerking met TechYourFuture.

1. Ontmoeting & elkaar leren kennen

Het initiatief voor de samenwerking kan zowel komen vanuit de school als vanuit een gemeente. Denk bijvoorbeeld aan een leerkracht, een ouder van een leerling of een schooldirecteur, een ambtenaar, een wethouder of een raadslid. Een verkennend telefoontje of mailtje kan de basis zijn van een waardevolle en misschien wel duurzame samenwerking. De eerste vraag of het eerste idee mag nog heel open zijn. Dat biedt juist ruimte om gezamenlijk te verkennen wat ieders belangen en mogelijkheden zijn.

In de eerste fase kun je met 1 of 2 mensen vanuit de school en de projectleider van de gemeente een aantal vragen verkennen. Denk aan:

- Welke actuele ontwikkelingen in de wijk zijn relevant voor leerlingen? Wat is voor de leerlingen aansprekend? Welke inspiratie krijgt de school vanuit gemeentelijke doelen? Wat kan de gemeente voor de school betekenen (bijv. kennis, contacten, materialen)?
- Wat maakt voor de gemeente de samenwerking met de school interessant? Bij welke vragen zouden zij de leerlingen willen betrekken? Wat kan de school voor de gemeente betekenen?
- Zijn er andere lokale partners die betrokken kunnen worden in het project?
- Lukt het om al een thema op hoofdlijnen op papier te zetten? Kies een thema waar echt energie in zit, en waarbij iedereen van elkaar kan leren.
- Als je het gesprek over ieders belangen en ideeën open aangaat, en bij elkaar ziet dat je ervoor wilt gaan, dan ligt er een mooie basis voor succesvolle samenwerking.

2. Inhoudelijke en praktische verkenning

De tweede stap is gericht op het verkennen van de praktische mogelijkheden voor samenwerking en van de gewenste kwaliteit van het project. Vanuit de intenties die bij de eerste stap zijn uitgewisseld, werk je nu gezamenlijk uit:

- Wanneer is het project een **succes**. Welke doelen willen jullie voor alle betrokkenen gerealiseerd hebben (leerlingen, school, gemeente)? Je kunt een onderscheid maken tussen een eindproduct, het leerproces voor de leerlingen en het proces van de samenwerking tussen de partners.
- Wat zijn belangrijke **randvoorwaarden** voor de school en de gemeente. (denk aan groepen leerlingen die deel moeten nemen, welke onderdelen van het onderwijs moeten sowieso betrokken worden, welke medewerkers van beide organisaties worden betrokken, hoeveel tijd is beschikbaar voor voorbereiding en voor uitvoering, in welke periode/op welke momenten is uitvoering mogelijk, is er budget nodig, afspraken over communicatie, behoefte aan inhoudelijke of onderwijskundige ondersteuning)
- Lees ook de tips voor een succesvolle uitvoering bij stap 4.
- Stel een korte beschrijving van het **thema** op.
- Werk uit welke rol de **gemeente** kan vervullen in het project.

3. Het ontwerpen van het project: inhoud, vorm, didactiek en verbinding met buiten

Nu stap 2 is afgerond, is het kader voor het project helder en kan verder gegaan worden met het uitwerken van de details van het project. Dat betekent dat je als leerkracht of team van leerkrachten kunt nadenken over de precieze inhoud, de didactiek en de invulling van de verbinding met buiten. Je kunt daarbij aansluiten bij jullie eigen onderwijsvisie. De gemeente kan meedenken en ideeën inbrengen.

Inhoud

- Beschrijf zo concreet mogelijke aan welke leerdoelen de leerlingen kunnen werken tijdens het project. Denk niet alleen aan inhoudelijke doelen, maar ook aan vaardigheden zoals: vragenstellen, samenwerken, op nieuwe mensen afstappen, informatie zoeken en analyseren, kritisch denken, debatteren, presenteren
Voor inspiratie over deze laatste leerdoelen, zie de informatie onderaan over het Praktijkboek Bèta en technologie in burgerschapsonderwijs (TechYourFuture)
- Ga na hoe je het thema naar de leerlingen toe kunt brengen. Sluit aan bij de belevingswereld van de leerlingen, waar komen zij het thema tegen in hun eigen leven, thuis of op school? Hoe sluit je aan bij hun ervaringen en voorkennis. Uiteindelijk beschrijf je met elkaar een prikkelende, uitdagende en betekenisvolle vraag waar de leerlingen mee aan de slag gaan. Het is ook mogelijk om groepjes leerlingen zelf een vraag te laten formuleren waar ze mee aan de slag willen gaan, in aansluiting bij hun eigen nieuwsgierigheid.
- Stel vast of je de gemeente of een andere organisatie een rol als opdrachtgever voor de leerlingen wilt laten vervullen.
- Bespreek of de leerlingen toewerken naar een eindproduct dat van waarde is voor henzelf, voor de gemeente, voor de school, voor ouders of voor de wijk. Het is ook mogelijk de leerlingen vrijheid te bieden bij het kiezen van de vorm van het eindproduct, zodat ze hun eigen ideeën een plek kunnen geven. Wanneer je werkt met een eindproduct, dan kun je van tevoren vaststellen aan welke eisen het product en het onderliggende proces moeten voldoen.

Vorm en didactiek

- Zoek naar mogelijkheden om vanuit het project **verbinding** te leggen met **bestaande vakken**, zodat het project een aansprekende context is voor bestaande lesstof en leerlingen nieuwe inzichten opdoen over de relevantie hiervan. Door het project te verbinden met bestaande vakken, kun je vaak ook efficiënt werken. Je kunt meer lestijd vrijmaken voor het project.
- Bekijk hoe **ouders** betrokken kunnen worden bij het project (denk aan: leerlingen doen thuis onderzoek samen met hun ouders, de ouders begeleiden activiteiten binnen of buiten de school, rol van ouders bij eindpresentatie). Hoe kan de gemeente met hen in contact komen?
- Denk na over de invulling van de **opening**. Hoe kun je leerlingen op een creatieve (eventueel theatrale) manier meenemen in het verhaal/de vraag? Als je werkt met een opdrachtgever, kan hij/zij ook een mooie rol vervullen.
- Werk uit hoe je de eventuele **eindpresentatie** invult. Is er aandacht voor mogelijkheden voor een vervolg (binnen de school of in samenwerking met gemeente of andere partners)?
- Is er bestaand **lesmateriaal** beschikbaar, of moet er nieuw materiaal ontwikkeld worden? Bestaand materiaal kun je bijvoorbeeld vinden via: SchoolTV, Jeugdbibliotheek, Klokhuis, Klascement en Wikiwijs. Denk ook aan themawebsites zoals die van Natuur en Milieu Overijssel www.nmeoverijssel.nl.
- **Informeer leerlingen** van tevoren over de **doelen**, wat kunnen/mogen ze in dit project gaan leren? Vraag leerlingen of ze hier zelf ook ideeën over hebben.
- Geef **ruimte** aan de leerlingen om te werken vanuit hun nieuwsgierigheid, stimuleer een onderzoekende houding. Maak ruimte voor creativiteit.
- Zet een **variatie aan werkvormen** in, zodat het project aansprekend is voor een brede groep leerlingen en ze verschillende talenten kunnen laten zien.
- Maak ruimte voor zorgvuldige reflectie, zodat de leerlingen niet alleen terugkijken op het eindresultaat, maar ook inzichten opdoen over het proces, hun interesses en talenten. Zo “verzilver” je de geïnvesteerde (les)tijd!
- Vergeet niet steeds terug te kijken naar de **praktische mogelijkheden** van de leerkrachten. Maak het project niet te groot. Klein beginnen en later desgewenst uitbouwen is een verstandige keus. Het kan prettig zijn om het project op te nemen in de jaarplanning, zodat er van tevoren goed gekeken wordt naar de belasting voor leerkrachten en leerlingen.

Verbinding met buiten

- Denk aan mogelijkheden om extra **expertise** in te zetten door bijv. gastdocenten (vanuit de gemeente of bedrijven), ouders met een bepaald beroep, buurtbewoners of ex-leerlingen met speciale expertise of ervaring uit te nodigen om een rol te vervullen. De externen kunnen een **rolmodel** voor leerlingen zijn (beroepsoriëntatie).
- Denk aan het organiseren van **activiteiten of excursies** in de wijk (of daarbuiten), zodat leerlingen het belang van het onderwerp **ervaren/zien** in de praktijk en daar ook informatie kunnen verzamelen of onderzoek kunnen doen voor hun opdracht. Een andere omgeving kan andere energie in het project brengen.

Voor tips over bedrijfsbezoeken, zie de informatie onderaan over de handleidingen effectieve bedrijfsbezoeken (TechYourFuture).

4. Een succesvolle uitvoering

Na alle voorbereidingen kan het project nu uitgevoerd worden. We geven je een aantal tips om de uitvoering zo soepel mogelijk te laten verlopen.

- Wees heel duidelijk in wie vanuit de school het project **coördineert** en daarmee verantwoordelijk is voor de voortgang van het project en de communicatie tussen alle betrokkenen intern en extern. Het is belangrijk dat de projectleider een voor iedereen duidelijke positie en verantwoordelijkheid heeft, aanwezigheid is bij de essentiële overleggen binnen school en flexibel is in zijn of haar bereikbaarheid voor leerkrachten en externen.
- Zorg dat binnen de school medewerkers met **beslissingsbevoegdheid** betrokken zijn.
- Werk met een duidelijke **planning**: wie doet wat wanneer en wat is vooraf nodig voor een specifieke fase of activiteit. Benoem belangrijke deadlines. Maar wees je ook bewust: Je kunt **afwijken van de planning** als het nodig is. Het werken met verschillende partners brengt een dynamiek met zich mee die kan vragen om mee te bewegen met mogelijkheden van iedereen (en nieuwe opgekomen ideeën!). Houd de motivatie van de leerlingen steeds in het oog.
- Beschrijf de concrete **taken en verantwoordelijkheden** van alle betrokkenen.
- Zorg voor snel en makkelijk **contact** tussen alle betrokkenen, zodat je snel kunt afstemmen.
- Bij activiteiten met partners, zoals gastlessen en excursies: bespreek heel goed wie wat kan bijdragen, zodat leerkracht en externen **elkaar helpen** om de leerlingen goed te begeleiden.

5. Afronding, evaluatie en vervolg

- **Vier de successen** en communiceer erover met ouders, de buurt, collega's op school en collega's binnen de gemeente. Laat ook de leerlingen hierbij aan het woord!
- Vergeet de **projectevaluatie** niet, zodat iedereen kan leren van de ervaring die is opgedaan. Alle betrokkenen kunnen een bijdrage leveren aan de evaluatie. Een belangrijke vraag is ook: zijn er wensen en mogelijkheden om de **samenwerking** voort te zetten?
- Ben je als school enthousiast over de inzet van W&T? En wil je **W&T** graag een **structurele plek** geven in het onderwijs? TechYourFuture heeft een W&T-kompas ontwikkeld waarmee je ontwikkeldoelen kunt formuleren. Via een speciale voucherregeling voor basisscholen in Overijssel kun je de kosten dekken van een W&T expert die het kompas bij jullie op school afneemt. Voor meer informatie, zie www.techyourfuture.nl.

Heb je ondersteuning of meer informatie nodig?

Vind je het als school of overheidsinstelling prettig om persoonlijke ondersteuning te krijgen bij het ontwerpen van het project of bij de uitvoering? Of heb je behoefte aan concrete hulpmiddelen voor het ontwerp of voorbeelden van projecten?

Er zijn verschillende organisaties die kunnen helpen.

Stichting Educatiepunt

Ondersteuning van scholen, bedrijven, zorginstellingen en overheden bij de ontwikkeling van creatieve educatieve projecten (breed palet aan thema's)

www.educatiepunt.nl

Contactpersoon Iris van de Kamp

TechYourFuture

Expertisecentrum voor leren en werken in Bèta en Technologie

www.techyourfuture.nl

Contactpersoon Marieke Krakers

Natuur en Milieu Overijssel

Samen voor een mooi en duurzaam Overijssel (o.a. duurzaamheidseducatie)

www.natuurenmilieuoverijssel.nl

Contactpersoon Martijn Wubbelts

Provincie Overijssel

www.overijssel.nl

Contactpersoon Joke van der Zee

Tips over publicaties van TechYourFuture:

1. Praktijkboek Bèta en burgerschap

Wil je in jouw onderwijs burgerschapsvorming combineren met bèta en technologie? Dan is het praktijkboek 'Beta en technologie in burgerschapsonderwijs' interessant. Bèta Burgerschap leert leerlingen groepsgewijs beslissingen te nemen over oplossingen voor een maatschappelijk-technologisch vraagstuk. In het praktijkboek wordt deze aanpak stapsgewijs toegelicht. Ook biedt het praktische handreikingen om je burgerschapsonderwijs vorm te geven.

www.techyourfuture.nl/praktijkboek-beta-burgerschap

2. Handleidingen effectieve bedrijfsbezoeken:

In samenwerking met Techniekpact Twente heeft TechYourFuture twee handleidingen over bedrijfsbezoeken ontwikkeld: één voor basis- en middelbare scholen en één voor (technische) bedrijven. In de handleidingen staan handvatten voor de school en het bedrijf om gezamenlijk een bedrijfsbezoek effectief te organiseren.

www.techyourfuture.nl/handleidingen-effectieve-bedrijfsbezoeken

3. Whitepaper W&T in de basisschool – een koppeling tussen onderzoek en praktijk

In samenwerking met TechYourFuture hebben vele onderzoekers, onderwijsinstellingen en andere partners in de afgelopen jaren gewerkt aan praktijkgericht onderzoek naar het duurzaam en effectief inbedden van W&T in de dagelijkse onderwijspraktijk. In dit whitepaper worden zowel de onderzoeksresultaten als de praktische tools en werkwijzen die hieruit zijn voortgekomen gedeeld, aangevuld met praktische voorbeelden uit de onderwijspraktijk.

www.techyourfuture.nl/whitepaper-wt-in-de-basisschool

Veel succes gewenst!

